

Hermeticism and lyric geometrisation in the artistic vision of Constantin Brâncuși and Ion Barbu

Autori:

Axenta Doris

Scoarță David

Profesor coordonator:

prof. dr. Dorle Alina

Cuprins

1. Introducere
2. Ion Barbu și nunta ideilor
3. Constantin Brâncuși – cântecul statuiilor
4. Dincolo de dimensiunile fizice
5. Sub semnul erotismului
6. Concluzii
7. Bibliografie

Introducere – Calea spre modernitate

- Modernismul se naște dintr-o nevoie de reconsiderare a valorilor estetice curente. Acesta ia două direcții emblematice: poezia orfică și cea vizionară. (Marcel Raymond).
- Cea de-a doua are să contureze personalități ale revoluției modernității, prin spiritul exploziv și idealist. Se încearcă purificarea de elementele clasice: „*il faut être absolument moderne*” (Arthur Rimbaud).
- Inclusiv materialitatea este considerată bastion al trecutului, aceasta fiind supusă conceptului operei în viziunea modernă.
- Realmente, procesul de creație frumoasă este înlocuit de procesul de distilare ideologică. Se trece la esențializare.

Ion Barbu – viziunea artistică

- Poet și matematician de renume, Ion Barbu este un personaj cum rar se mai găsește în cultura noastră; calculat și, în egală măsură, exploziv, el aduce literaturii noastre o schemă ideală a poeziei, aceasta fiind gândită, nu simțită.
- În lumea geometriei, este faimos pentru spațiile barbiliene
- Cele două dimensiuni ce determină cariera lui Barbu se întrepătrund, fiind inseparabile. Chiar el afirmă, în acest sens: „*pentru mine, poezia este o prelungire a geometriei, așa că, rămânând poet, n-am părăsit niciodată domeniul divin al geometriei.*”

Etapele liricii barbiene

În poezia lui Barbu se disting trei etape fundamentale, identificate de Tudor Vianu drept:

- etapa parnasiană – poezie vitalistă, dinamică, dar cu formă regulată
- etapa baladic-orientală – caracterizat de fascinația levantului: o lume balcanică, paradoxală, oximoronică
- etapa ermetică – poezie intelectuală, caracterizată prin obscuritatea imaginilor și concentrarea expresiei până la abstractizare

**Vom coborî spre caldă, impudica Cybela,
Pe care flori de fildeş ori umed putregai
Îşi înfrăţesc de-a valma teluricul lor trai,
Şi-i vom cuprinde coapsa fecundă, de
femelă.**

**Smulgîndu-ne din cercul puterilor latente,
Vieţii universale, adînci, ne vom reda;
Iar nervii noştri, hidră cu mii de guri, vor
bea
Interioara-i mare de flacări violente.**

**Şi peste tot, în trupuri, în roci fierbinţi –
orgie
De ritmuri vii, de lavă, de freamăt infinit,
Cutremurînd vertebre de silex ori granit,
Va hohoti, imensă, Vitala Histerie...**

— „Panteism”

**La vreo Dunăre turcească,
Pe şes veşted, cu tutun,
La mijloc de Rău şi Bun
Pân'la cer frîngându-si
treapta,**

**Trebuie să înflorească:
Alba,
Dreapta
Isarlîk!**

**Ruptă din coastă de soare!
Cu glas galeş, de unsoare,
Ce te-ajunge-aşa de lin
Când un sfânt de muezin
Fâlfâie, înalt, o rugă
Pe fuişor, la zâna-în fugă..**

— „Isarlîk”

**Si mai ales te înfioară
De acel galben icusar,
Ceasornic fără minutar
Ce singur scrie când să moară
Si ou si lume. Te-înfioară
De ceasul, galben necesar...
A morţii frunte – acolo-i toată.
În gălbenuş,
Să roadă spornicul albus,
Durata-înscris-în noi o roată.
Întocma – dogma.**

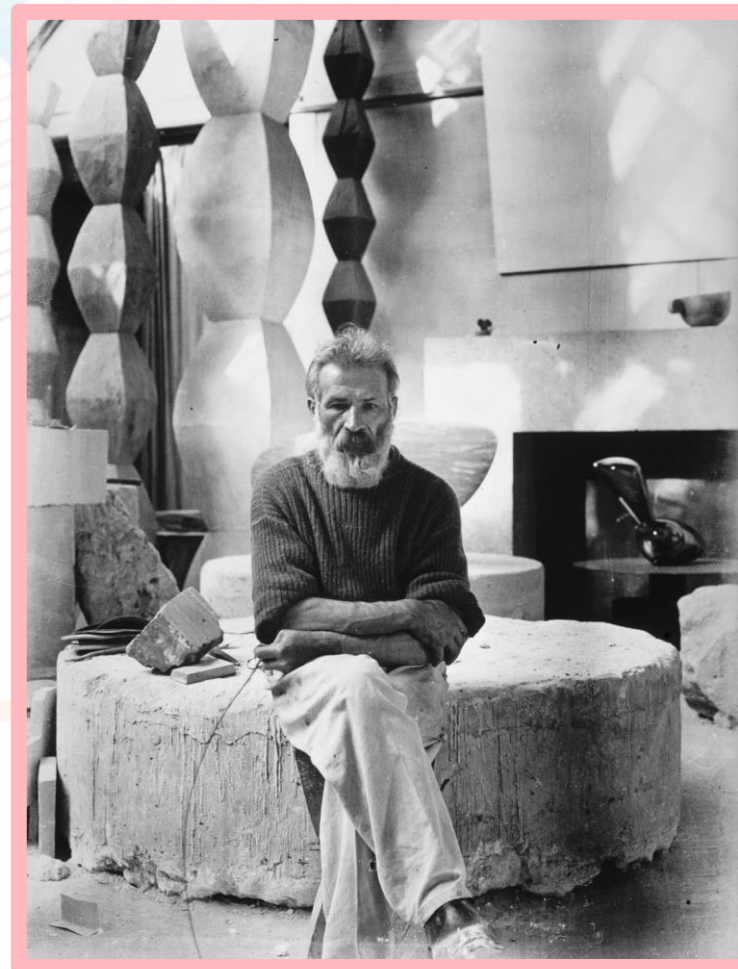
**Încă o dată :
E Oul celui sterp la fel,
Dar nu-l sorbi. Curmi nuntă-în el.
Şi nici la cloşcă să nu-l pui !
Îl lasă – în pacea – întâie-a lui,**

**Că vinovat e tot făcutul,
Şi sfânt, doar nunta, începutul.**

— „Oul dogmatic”

Constantin Brâncuși – viziunea artistică

- Constantin Brâncuși a adus revoluția modernă în domeniul sculpturii.
- Adept al simplității, Brâncuși considera că *„Simplitatea nu este un țel în artă, dar ajungi fără voie la ea când te apropii de sensul real al lucrurilor.”*
- De-a lungul timpului, sculptorul și-a conturat o viziune artistică a esențelor metafizice, încercând să stăpânească mijloacele pentru a reprezenta această dimensiune cât de veridic: *„Eu nu creez păsări – ci zboruri.”*

Geometrizarea brâncușiană

- Abstractizarea era, pentru Brâncuși, singura și optima formă pe care arta o poate avea.
- Esențializarea brâncușiană trecea ideile prin filtrul senzorial, aducând forme geometrice care surprindeau abstractul, zborul devenind *Pasărea măiastră* care sugera purificarea, nostalgia rămasă în urma separării de transcendent.
- Creația lui Brâncuși, incifrată prin procedeul geometrizarii, se impunea, fiecare sculptură surprinzând esența obiectului artistic așa încât opera era de sine stătătoare, ermetică, purificată.

Dincolo de dimensiunile fizice

Poezia lui Barbu

- suprarealism;
- euritmie prin structura atent selectată pentru a reda esența poeziei;
- Interfața geometrică foarte profund incifrată;
- Poetică a purificării de superficial, cu scopul final de a regăsi starea inițială, a increatului.

Sculptura lui Brâncuși

- symbolism hylesic;
- armonie a materiei prin structuri abstracte, cât mai aproape de absolutul obiectul artistic;
- Formă distilată, ideală;
- Scopul final al atingerii transcendentului, al insuflării esențelor asupra omului.

„Castelul tău de gheață l-am cunoscut gândire:
Sub tristele-i arcade mult timp am rătăcit
De noi răsfrângeri dornic, dar nici o oglindire,
În stinsele cristale ce-ascunzi, nu mi-a vorbit.

Am părăsit în urmă grandoarea ta polară
Și-am mers, și-am mers spre caldul pământ de miazăzi,
Și sub un pâlcc de arbori stufoși, în fapt de seară,
Cărarea mea, surprinsă de umbră, se opri.

Sub acel pâlcc de arbori sălbateci, în amurg,
Mi-ai apărut - sub chipuri necunoscute mie,
Cum nu erai acolo, în frigurosul burg,
Tu, muzică a formei în zbor, Euritmie!

Sub înfloriții arbori, sub ochiul meu uimit,
Te-ai resorbit în sunet, în linie, culoare,
Te-ai revărsat în lucruri, cum în eternul mit
Se revarsă divinul în luturi pieritoare.

O, cum întregul suflet, al meu, ar fi voit
Cu cercul undei tale prelungi să se dilate,
Să spintece văzduhul și - larg și înmiit -
Să simtă că vibrează în lumi nenumărate...

Și-n acel fapt de seară, uitindu-mă spre Nord,
În ceasul când penumbra la orizont descrește
Iar seara întârzie un somnolent acord,
Mi s-a părut că domul de gheață se topește.”

„Umanizare”, Ion Barbu

Pasăre în văzduh, Constantin Brâncuși

Sub semnul erotismului

Ion Barbu

- Erotism inițiativ (Venere, Mercur, Soare) – trepte ale inițierii
- Dualitate creat-inecreat
- Iubirea = cale de cunoaștere
- Contopire spirituală absolută
- Erotism camuflat
- Tema nunții – motivul sărutului

Constantin Brâncuși

- Eros spiritualizat
- Dualitate masculin-feminin
- Iubirea = echilibrată, proporționată
- Erotism abstractizat
- Tema comuniunii – motivul sărutului

„Încorporată poftă,
Uite o fată,
Lunecă o dată,
Lunecă de două
Ori până la nouă,
Până o-nfășori
În fiori ușori,
Până-o torci în zale
Gasteropodale;

Până când, în lente
Antene atente
O cobori:

Pendular de-ncet,
Inutil pachet,
Sub timp,
Sub mode
În Uvedenrode.”

„*Uvedenrode*”, Ion Barbu

Concluzii

Sumarizând, se poate spune că tentația absolutului i-a adus la o oarecare concordanță vibrațională în domeniul artelor plastice și literare. Prin intermediul erosului, cei doi au reușit să sugereze atât viața cât și moartea, anticipând o formă neașteptată a exprimării acestor valențe. Într-un univers al aparențelor senzoriale, Brâncuși și Barbu reușesc să trezească în entuziaștii pentru artă un sentiment profund al revelării adevărului, dincolo de ceea ce reprezentarea veridică poate să exprime, transfigurând materia în idee, pentru a-i servi acesteia din urmă la aducerea esenței în prim plan prin formule și structuri geometrice, abstracte.

Bibliografie

1. Barbu, Ion, *Poezii*, Editura Albatros, București, 1970
2. Barbu, Ion, *Versuri și proză*, Editura Minerva, București, 1970
3. Botta, Dan, *Limite și alte eseuri*, Editura Crater, București, 1996
4. Compagnon, Antoine, *Antimodernii*, Editura Cartea Românească Educațional, Iași, 2021
5. Fauchereau, Serge, *Pe urmele lui Brâncuși*, Univers Enciclopedic Gold, 1999
6. Jianou, Ionel, *Constantin Brâncuși*, Editura Arted, 1963
7. Petrescu, Em. Ioana, *Eminescu și mutațiile poeziei românești*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989
8. Raymond, Marcel, *De la Baudelaire la suprarealism*, Editura Univers, București, 1998
9. Scarlat, Mircea, *Ion Barbu, poezie și deziderat*, Editura Albatros, București, 1981
10. Stîrcea-Crăciun, Matei, *Opera lui Brâncuși în România*, Editura Vremea, București, 2020